

גיליון הורים פרשת בלק

שלום להורים היקרים,

פרשת חקת הסתיימה כאשר עם ישראל ניצח את עוג מלך הבשן ומגיע לערבות מואב. בלק שהיה מלך מואב מפחד ומחפש פתרון נגד עם ישראל " עַתָּה יִלְחָכוּ הַקְּהָל אֶת פֶּלֶחָהּ הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשְּׂדֵה" ומגייס את בלעם בן בעור לקלל את עם ישראל. בפרשה כמובן מסופר על בלעם והאתון המדברת, על ניסיונות הקללה שהפכו לברכה, על גבורתו של פנחס המעשה זמרי בן סלוא שהיה נשיא שבט שמעון. במקרה של זמרי בן סלוא וכזבי בת צור הפרשה הוצגה כניסיון להינשא בין יהודי לגוייה.

לקראת השבת מצורפים ארבעה סיפורים

סיפור א' – בלעם מכה את האתון ולא מבין שהכל משמים והכל לטובה

סיפור ב' – הטובה הגדולה שעשה לנו בלק בקללותיו

סיפור ג' – מי אנחנו – ניתן ללמוד על פי מי שאנחנו מעריכים

סיפור ד' – לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן

שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית את אתונך

מובא בספר חסידים, וכי מה רוצה המלאך מבלעם? הרי הוא לא ראה אותו, ואם האתון לא הולכת בדרך הרגילה אלא זזה ימינה ושמאלה עד שלחצה את רגל בלעם אל הקיר ועשתה אותו צולע - מה יותר טבעי מלהכות באתון? וכן לא מובנת תשובת בלעם למלאך, שאומר "חטאתי כי לא ידעתי שאתה פה". אדרבא, בגלל שלא ידעת אזי לכאורה אינך חוטא? ומתרחץ הרב שכך כוונת המלאך לבלעם שהיה יודע דעת עליון והכיר במקצת את הנהגת הקב"ה, שאם אתה רואה את האתון נוטה ימינה או שמאלה, אתה יודע שזאת לא היא שהחליטה לנטות - הקב"ה גרם לה לנטות, וזה לא משנה אם יש כאן מלאך או לא. אם כך אז למה אתה מכה אותה? מכאן נלמד כמה האדם צריך להיות זהיר, ולהבין שהכל משמים והכל לטובה.

ומובא מעשה ביהודי בעל לב שמח שתמיד היה עליו, גם כשהפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו, וגם כשבטנו רעבה ללחם. והנה יום אחד חזר לביתו, וכדרכו היה שמח וטוב לב. אשתו הזכירה לו שמזה יומיים לא בא אוכל אל פי ילדיהם. אמר לה 'מה שתציעי - אלך ואעשה'. אמרה לו אשתו 'עוד מעט נגמר יום השוק. תלך לשם ואולי תמצא כמה תפוחי אדמה ובטטות שהותירו בעלי הדוכנים'. מיד החל ללכת ברחובה של עיר כשהוא שמח ועליו, ואף זימר לו כמה שירים שמחים.

בינתיים בארמונו של מלך טורקיה התכנסו המלך, שריו ויועציו על מנת לדון בענייני הממלכה. המלך יצא רגע אחד למרפסת הארמון, והנה רואות עיניו את היהודי הנ"ל הולך בשמחה כשפיו מלא שיר ושבת. מיד שלח המלך את אחד ממשרתיו שילך ויביא לפניו את אותו איש. מיהר היהודי כבקשת השליח, והתייצב בפני המלך. שאל אותו המלך 'האם זכית באיזה פרס חשוב שאתה כה עליוז?'. 'לא, אדוני המלך. לא זכיתי בשום פרס'. 'אולי אכלת איזה בשר שמן ושתיית יין ישן, ולכן אתה שמח?'. 'לא. כבר יומיים אני וכל משפחתי לא הכנסנו דבר מאכל לפנינו, ואני הולך להביא שאריות שנשארו בדוכני השוק'. ענה.

כשמע המלך את דבריו אמר למשרתו 'תיקח עגלה, תמלא אותה בפירות, ירקות, לחם, אורז וכל מה שצריך, ותיקח את זה לביתו'. הוסיף ואמר המלך ליהודי 'אני רוצה שתאמר לי איך אתה שמח גם כשבטנך רעבה ללחם. הרי אני מושל בכל טורקיה, שותה ואוכל כראוי, ואני לא שמח כמוך'. אמר לו היהודי 'אני בנו של מלך מלכי המלכים, הקב"ה, ואני יודע שכל מה שהוא עושה לי זה הכי טוב בעולם, ושהכל רק לטובה'. אמר לו המלך 'אני מבקש ודורש ממך שמחר בשמונה בבוקר תבוא לארמון המלוכה, ושנינו נצא ביחד לצייד ביערות הסמוכים'. 'כבוד גדול הוא לי', ענה היהודי, ושניהם סיכמו להיפגש.

למחרת המלך והיהודי יצאו לצוד ביערות, והנה המלך מושך בקשת לתומו, ובלא שימת לב פגע החץ באצבע המלך, ונחתכה חצי ממנה. היהודי הוציא מכסו מטפחת, עצר את הדם ואמר למלך 'הכל לטובה, הקב"ה אוהב אותך'. אבל המלך נתרגז מאוד, אמר ליהודי 'מה טוב בזה שאיבדתי חצי אצבע?' וזרק אותו בכעס באחד הבורות שביער. שאל המלך מלמעלה 'נו, ואיך אתה מרגיש עכשיו?'. 'הכי טוב בעולם', ענה היהודי מתוככי הבור.

התקדם המלך לבדו, והנה חבורת שודדים באה לקראתו. כשהבין את כוונותיהם החל להתחנן - 'אנא מכם, אל תפגעו בי ואתן לכם הרבה ממון', מבלי לגלות שהוא המלך. אמרו לו השודדים 'דווקא היום איננו מחפשים ממון. הבן של המנהיג שלנו חולה מאוד, והרופא אמר שצריך לשחוט אדם שלם בגופו, ולתת לבנו לשתות את דמו, וכך יתרפא'. תוך כדי כך קשרו את המלך באזיקים והביאוהו אל ראש השודדים. הרופא, שהיה חלק מהכנופייה, החל לבדוק אותו, והנה רואות עיניו שחסרה לו חצי אצבע. אמר לשודדים 'מה עשיתם? הוא לא שלם, חסרה לו אצבע. צריכים דם של אדם שלם ללא רבב - תסלקו אותו מכאן'.

מיד יצא המלך בחזרה ליער, הגיע לבור, זרק חבל ליהודי והוציאו משם. אמר לו 'תדע לך שצדקת שטוב קרה שהאצבע נחתכה', וסיפר לו את הסיפור. 'אבל תאמר לי - מה טוב בכך שאתה היית בבור?' ענה לו היהודי 'אם לא היית זורק אותי לבור והייתי הולך איתך - השודדים היו לוקחים אותי לשחיטה ואותך היו משחררים, כך שלמעשה הצלת את חי' (מעובד מהספר "ובחרת בחיים")

סיפור ב' לשולחן שבת

הטובה הגדולה שעשה לנו בלק בקללותיו נאמר בפרשה "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל". במשך כל השנים ידעו ישראל "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" הקסמים אינם שולטים בבני ישראל שהרי יעקב היה בבית לבן הארמי והיה לבן מתנכל ליעקב בקסמיו אולם לא היה יכול לו. אולם ידעו ישראל סגולה זו אך פחדו מלנסותה כי מי ירצה להכניס עצמו בסכנה?! משל למה הדבר דומה? אמר המגיד מדובנא: לשר צבא אחד אשר שמע כי בארץ רחוקה המציא אדם חכם משחה מיוחדת אשר כל המושח בה את גופו לא יזיקו לו שום כלי מלחמה לא חץ ולא חרב. החליט השר להשיג את המשחה המופלאה משום כך נסע אל אותה ארץ רחוקה וקנה את משחת הפלאים בממון רב. בדרכו חזרה לביתו פגש שודדים הללו ירדו לעברו חיצים אולם השר שהקדים ומשח את גופו במשחת הפלאים לא נפצע כלל... כאשר ראו השודדים כי עומד מולם אדם שאינו נפגע מחציהם נבהלו ופנו לברוח. קרא להם השר ואמר להם: "עמדו ואל תפחדו בואו ואכבד אתכם ביין ובמדגנות". "מדוע אתה נוהג עמנו כך?" התפלאו השודדים "והרי עמדנו להרגך ובתמורה אתה גומל עמנו טובות?!!" "טובה גדולה עשיתם עימי" אמר השר, משום שמשחה נפלאה קניתי המסוגלת להגן על בעליה מפגיעה אולם כל הדרך ניקר בליבי החשש שמא רימוני? אולי המשחה אינה מועילה כלל? אמנם יראתי לנסות אותם שמא באמת אינה מועילה ואפגע עכשיו שיריתם בי ולא נפגעתי בטוח אני ביעילותה של המשחה ואוכל להתייצב כנגד כל אויבי ללא פחד!... כן הוא גם הנמשל - הנה כאשר שלח בלק את בלעם לקלל ולהזיק לישראל בקסמיו ולא הצליח, אמר ה' לבלק: "טובה גדולה עשית עם בני ישראל עכשיו יודעים בני לבטח כי מובטחים הם בפני קסמים ולחשים שלא יזיקום!..." (מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>)

סיפור ג' לשולחן שבת מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

מי אנחנו – ניתן ללמוד על פי מי שאנחנו מעריכים כששולחי בלק מלך מואב באים להזמין את בלעם כדי לקלל את ישראל, אומר להם בלעם: "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה" מכאן למדו חז"ל על חמדנותו של בלעם. נשאלת השאלה: מדוע ראו אותו לגנאי הלא הוא אומר בפרוש: "לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי?!!" מסקנת חז"ל תובן עפ"י הסיפור הבא המובא בספר המעשיות לרבי ניסים גאון: אל המלך שלמה הגיעו שלושה אנשים עשירים למשפט. סיפר הגדול שבהם: "אנחנו שלושה סוחרים ויצאנו יחד למסחר כשסכום כסף גדול באמתחתנו. בערב השבת האחרונה חיפשנו מקום בטוח להטמין את כספנו, וחפרנו ביחד בור בחצר בית המלון שבו התארחנו, בדקנו שאף אחד אינו רואה והחבאנו בבור את כל ממוננו. לאחר השבת חזרנו ונעלם הכול. כולנו חושדים זה בזה, כל אחד מאתנו בטוח שהשני גנב את הכסף, ואנחנו אובדי עצות. אנא אדוני המלך עזור לעבדיך! "אני צריך לחשוב על זה", אמר המלך, וביקשם לחזור למחרת. כשנכנסו למחרת, אמר המלך לסוחרים: "יש לפני דיון וכשאסיים אתפנה אליכם! רגע... עוצו לי עצה" ביקש מהם המלך. "נער ונערה נשבעו זה לזה כי כשיגדלו יינשאו זה לזו, ולעולם לא יינשאו לאחר בלי רשות השני. לימים נפרדו דרכיהם. הנערה גדלה ופגשה בחור והם התארסו. לפני החתונה נזכרה הנערה בשבעה שנשבעה, היא סיפרה על כך לארוסה, זה לקח מיד סכום כסף גדול ויצא ביחד עם ארוסתו במטרה לשכנע את הנער לוותר על שבועתו תמורת הכסף. לשמחתם הרבה גילה הנער אבירות, ולא רק ויתר אלא אף סרב לקחת מהכסף שהוצע לו.

בדרך חזרה פגע בהם שודד וביקש לגזול את כספם. הנערה בבכי קורע לב סיפרה לשודד את סיפורו של הכסף, ואמרה: והרי אותו בחור שהיה יכול לקבל את הכסף בזכות, סירב וגילה אבירות לב. אתה שהכסף הזה אינו שלך כלל, בוודאי שראוי לך לגלות אבירות ולא לקחת אותו... השודד השתכנע ולא לקח פרוטה.

אמרו לי אתם, פנה המלך שלמה לשלושת הסוחרים, מי מבניהם ראוי להערכה על מעשיו?

אמר הסוחר הראשון: לדעתי יש להעריך את הארוס, שהסכים לתת מכספו לאותו נער אלמוני כדי לשחרר את ארוסתו משבועתו.

אמר הסוחר השני: אני מעריך דווקא את הנער שוויתר על שבועתו ומחל על הכסף שהציעו לו, למרות שהיה יכול לזכות בו ביושר.

אמר השלישי: ואני מעריך את השודד על שגילה רוח לב ולא שדד את כספם.

קפץ שלמה המלך והצביע על השלישי: אתה הוא הגנב! הודה בבקשה על האמת ואל תבוש! אם היה בך צד של הערכה למי שוויתר

על כסף שאינו שלו, כנראה שגם בך יש דמיון לאותו שודד.

נפל האיש על פניו והודה כי אכן לא עמד בפיתוי ולקח את ממונם של חבריו...

לשאלתנו, מהיכן למדו על חמדנותו של בלעם?

התשובה: מפליטת הפה שלו!

אמרו חז"ל שהוא היה חמדן, בעל 'נפש רחבה'. שהרי מי דיבר איתו על כסף וזהב? מי הזכיר את עושר ביתו של בלק?! אבל כשאדם

מעריך משהו, כשאדם רוצה מאוד משהו, אפשר לשמוע את זה בקולו. (מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>)

סיפור ד' לשולחן שבת

בלק מבקש מבלעם 'ועֲתָה לְכָה נָא אֲרָה לִי' ומבואר בגמרא ברכות י"ט. וכתובות ה':

אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי: לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן.

וכתב הש"ה הקדוש:

יזהר האדם במאוד שלא יפתח פיו לשטן (שלא יוציא מפיו דבר פורענות על עצמו או על אחרים), כי אפילו אם מדבר שלא בכוונה

ממשיך הדבר על עצמו. וכן בלק אמר "אָרָה לִי" – פיו הכשילו שלבסוף קילל את עצמו.

ומסופר על איש חכם, ישב תחת עץ. ניגש אליו בחור, אשר שמע כי האיש היה אדם בעל שיעור קומה. החליט הבחור לבחון את

שליטתו העצמית של החכם.

עמד הבחור מול החכם והחל לקללו. הוא השתמש בכל מילות הגנאי הקיימות עלי אדמות – אך ללא הועיל. החכם לא הגיב...

לאחר זמן מה, התעייף הבחור המקלל והלך לדרכו. לאחר מנוחה קצרה, הוא חזר לסיבוב שני של קללות. הפעם הוא הוסיף קללות על

משפחתו של החכם והטיח בו את כל מילות הפגיעה שיכל להעלות בדעתו. אך שוב, לא הייתה שום תגובה מהחכם.

הבחור התעייף מאוד, פנה לחכם ואמר: "אני קיללתי אותך בכל דרך שיכולתי לחשוב עליה, אך אתה לא החזרת לי כלל וכלל!?"

החכם הביט אליו למעלה וענה בשאלה: "אם ימשהו נותן לך מתנה, אך אתה מסרב לקבלה, אזי, אצל מי נשארת המתנה?"

"אצל האדם הנותן", השיב הבחור.

"אם כן, אני מסרב לקבל את הגידופים שלך!", ענה החכם.

הסתובב הבחור והלך...

(מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>)

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

הזמנת בלעם לקלל את עם ישראל (כב, ביכא)

בלק בן צפור, שהיה מלך מואב, שומע ורואה את מלחמות עם ישראל בסיוע מלך האמורי ועוג מלך הבשן וכעת עם ישראל מגיעים לערבות מואב. מתוך הדאגה הוא כורת ברית עם מדין שהייתה אויבת שלו ורק בכדי להילחם בעם ישראל.

1. כיצד מתאר בלק לזקני מדין את הפחד מפני בני ישראל? השלימו: "עֲתָה _____ אֶת כָּל סְבִיבְתֵינוּ
פְּהֵי הַשְּׂדֵה" (כבד) עֲתָה? לְחַכּוּ הַקְהֵל אֶת כָּל סְבִיבְתֵינוּ פְּלֹחֵי הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשְּׂדֵה
2. ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו, מנהיגם (משה רבינו) של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו, אין כחו אלא בפיו, אמרו, אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו. למי פונה בלק ומה הוא מבקש ממנו לעשות כדי לנצח את עם ישראל? (כב,ה"ו) לבלעם בן בעור שיקלל את עם ישראל ואולי כך יוכל לנצח אותם

3. זקני מואב וזקני מדין הולכים לבלעם עם קסמים בידם כדי שבלעם לא יתחמק מהשליחות ובלעם נאלץ להודות שכוחו תלוי בקב"ה והוא מתגלה אליו רק בלילה. הקב"ה שואל את בלעם כדי להטעות את בלעם "מי האנשים הללו?" ובלעם מספר את בקשת בלק בן ציפור. מה משיב לו הקב"ה? השלימו: "לא תלך עמָהֶם _____ הוא" (כב,יב) לא תלך עמָהֶם לא תאר את העם כי ברוך הוא שרי בלק חוזרים ומספרים את תשובת בלעם. בלק שולח שרים נכבדים יותר לשכנע את בלעם שאהב כבוד. ומתשובת בלעם למדו חז"ל את חמדנותו של בלעם שאמר: "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב" שזה בעצם מה שרצה. הקב"ה אומר לבלעם שילך איתם. באיזה התנאי? (כב,כ) ואף את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה

מלאך ה' ואתונו של בלעם (כב כבילה)

1. בלעם הרשע מתעורר מוקדם בבוקר ומרוב שמחה לקלל את עם ישראל הוא מכין את החמור בעצמו למרות שהוא היה מכובד והיו לו עבדים שעושים זאת. הקב"ה כועס עליו ושולח מלאך להזכיר לו את השליחות. למי מתגלה המלאך? (כב,כג) לאתונו של בלעם
2. המלאך מתגלה לאתונו של בלעם עם חרב שלופה שלוש פעמים ובלעם לא ראה אותו, שנתן הקב"ה רשות לבהמה לראות יותר מן האדם כיוון שהאדם יש בו דעת ועלולה דעתו להיטרף כשיראה מזיקין (שדים). האתונו מנסה לברוח מהמלאך ובלעם מכה אותה בכל פעם. השלימו את הטבלה: (כב,כג-כז)

המקום שמתגלה בו המלאך	מה עושה האתונו
בדרך	הולכת לשרה
משעול הכרמים	לוחצת את רגלו של בלעם לקיר
מקום צר שאין מקום לסטות	רובצת על הקרקע

3. הקב"ה עושה נס ופותח את פי האתונו השלימו: "..... מה עשיתי _____ זה _____" (כב,כח) מה עשיתי לך? כי הכייתני זה שלש רגלים

המלאך מתגלה לבלעם וחוזר על הצינוי של הקב"ה "ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר".

הקללות שהופכות לברכות בפעם הראשונה (כב,לו - כג,יג)

1. בלק יוצא לקראת בלעם ולמחרת בבוקר מעלה אותו למקום גבוה לראות את קצה העם ולקלל את עם ישראל. מה מבקש בלעם מבלק לעשות? (כג,א) בנה לי בנה שבעה מזבחת וכהן לי בנה שבעה פרים ושבעה אילים
2. הקב"ה שם בפיו בלעם ברכות במקום קללות. מיתחו קווים להשלים את הברכות: (כג,ח-י)

מה אקב לא קבה אל	ומה אָזעם לא זעם
כי מראש צרים אָרָאנו	ומנְבָעוֹת אָשׁוּרנו
הוּ עַם לְבָרָד יִשְׁכַּן	ובגוֹזים לא יתחַשֵּׁב
מי מְנָה עֵפֶר יַעֲקֹב	ומסַפֵּר אֶת רֵבַע יִשְׂרָאֵל
תִּמַּת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָיִם	ותְהִי אַחֲרֵיתִי כְמוֹהוּ

הקללות שהופכות לברכות בפעם השנייה (כג, יג-כז)

1. בלק כועס על בלעם ומציע ללכת למקום אחר לראש הפסגה בשדה צופים (בלק ראה בקסמיו שעם ישראל ינזק שם). שוב מנסה בלעם לקלל אך הקב"ה שם ברכות בפיהו. השלימו חלק מהברכות (כג, כא-כד):

" לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל:
כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל
הו עס כלביא יקום וכארי יתנשא

הקללות שהופכות לברכות בפעם השלישית (כג, כז – כד, יג)

1. מהו המקום השלישי שבלק לוקח את בלעם לקלל את ישראל? (כג, כח) ראש הפעור הנשקף על פני הישימן
2. בלעם הרשע מבין שהקב"ה שמח מהברכות ובפעם זו הוא רוצה מיד לברך ולכן שורה עליו רוח ה'. מיתחו קווים בין חלקי הברכות (כד, ה"ט)

מה טבו אהליך יעקב	משפנתיך ישראל
יאכל גוים צריו	ועצמתיהם יגרם וחיציו ימחץ:
כרע שכב פארי	וכלביא מי יקימנו
מברכיך ברוך	וארריך ארור

עצותיו של בלעם הרשע (כד, יד-כה)

1. בלק כועס על ברכותיו של בלעם ודורש ממנו ללכת "ועתה ברח לך אל מקומך...". בלעם הרשע יודע שהקב"ה לא רוצה לקלל את עם ישראל אך הוא מייעץ לבלק כיצד אפשר להכשיל את עם ישראל (כפי שנראה בהמשך). למרות העצה הרעה לפגוע בעם ישראל, ממשיך בלעם בנבואותיו על כך שבאחרית הימים עם ישראל יכבוש את מואב "ארָאנוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוֹב דָּרֶךְ כּוֹכַב מִיעֶקֶב וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל..." מה יעשה עם ישראל למואב? (כד, יז) ימחץ אותו

בלעם הרשע מוסיף נבואות על העמים שהיו מסביב (עמלק, אדום, קניז, אשור...) וחוזר לביתו ללא כלום

חטאם של ישראל עם בנות מואב(כה, א"ט)

1. עם ישראל יושב בשיטים בערבות מואב ועפ"י עצת בלעם, בנות מואב הולכות להתחתן עם הבנים מבני ישראל. מה אומרות בנות מואב לבני ישראל לעשות? (כה, ב) לזבח לאלוהי מואב ולהשתחוות להם
2. הקב"ה ציווה על נישואין רק בין יהודים ומצווה את משה להרוג את האנשים החוטאים (נגד השמש) וכך משה עושה. תוך כדי המעשה, מגיע זמרי בן סלוא עם אישה מדיינית שרצה להתחתן איתה ושואל את משה לפני כולם "מי התיר לך להינשא עם בת יתרו?" (משה התחתן עם ציפורה לפני מתן תורה ולכן היה מותר). מה עושים משה וכל חכמי ישראל? (כה, ו) בוכים פתח אוהל מועד
3. בגלל החטא של בני ישראל שהתחתנו עם בנות מואב, פורצת מגפה בעם. מה עושה פנחס בן אלעזר הכהן שגורם לעצירת המגפה? (כה, ז) לוקח רומח והורג אותם למוות
4. כמה מבני ישראל מתו במגיפה? (כה, ט) עשרים וארבעה אלף